

*Департамент освіти
Полтавської міської ради
Логопедичний пункт №1
управління освіти Департаменту освіти*

НАТАЛІЯ КЛЕПИЦЯ

**Я-маленький «Логопед»
Логопедична виручалочка
Частина 1**

Полтава 2022

Клепиця Н. І. Логопедична виручалочка «Я-маленький «логопед»» Частина 1

Укладач: Клепиця Наталія Ігорівна, вчитель-логопед логопедичного пункту №1 Управління освіти Департаменту освіти, Полтавської міської ради при КЗ «Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів №2» спеціаліст першої категорії.

Рецензенти:

Т.С. Недоріченко – консультант Центру професійного розвитку педагогічних працівників Полтавської міської ради.

Н.А. Дмитренко – директор КЗ «Полтавська загальноосвітня школа I-III ступенів №2 Полтавської міської ради полтавсько області»

У посібнику пропонується віршований авторський матеріал для занять з дітьми старшого дошкільного віку, що мають фонетичні недоліки мовлення, для розвитку творчих здібностей в умовах навчально - виховного процесу та корекційної роботи.

Матеріал буде корисним для практичного використання педагогами, вчителями – логопедами загальноосвітніх та спеціальних навчальних закладів, студентами дефектологічних факультетів та факультетів дошкільного навчання, а також батьками.

Шановні батьки!

Використовуйте кожну вільну хвилину для розмови з дитиною.

Ні в якому разі не повторюйте неправильну вимову дитини.

Пам'ятайте, що малюкові потрібно чути лише правильну мову дорослих.

Стежте за мовою дитини, своєчасно виправляйте мовні недоліки.

Допомагайте дитині виконувати в домашніх умовах артикуляційні вправи.

Створіть для цього певні умови (люстерко, стілець, тиша)

Разом з дитиною чітко промовляйте чистомовки, скоромовки, вірші...

Не полінуйтесь вивчити напам'ять вірш чи скоромовку разом з дитиною.

Ваш приклад-є важливим поштовхом для виконання завдань.

Пам'ятайте, що основними й провідними співрозмовниками для дитини є його близькі.

Артикуляційна гімнастика

Мета артикуляційної гімнастики-виробити повноцінні рухи артикуляційного апарату,щоб його органи набували тих положень,які потрібні для правильного вимовляння звуків і об'єднання простих рухів у складні.

Цілеспрямовані спеціальні вправи готують артикуляційний апарат дитини до правильного вимовляння потрібних звуків.

Завдяки добрій рухливості та диференційованій роботі органів артикуляційного апарату ми правильно вимовляємо різні звуки як ізольовано, так і в мовленєвому потоці.Точність,сила й диференціація рухів цих органів розвиваються в людини поступово,у процесі мовленєвої діяльності.

Робота з профілактики й корекції вимовляння звуків потребує вчасного втручання,наполегливості,терпіння.

ВПРАВИ

«Лопата» готує артикуляційний апарат до

Поставлення звуків (Л,) (С,) (З,) (Ц,) (Р,) (Ш,) (Ж) Зміспусміхнутися, висунути широкий язик, Роспластати його на нижній губі, утримуючи в цьому Положенні 19-15 секунд.

«Трубочка» готує артикуляційний апарат до поставлуння Звуків (С,) (З,) (Ц,)

Зміст: відрити рот, висунути широкий язик. Підняти бічні краї язика, зробити «трубочку», Дмухнути в неї. Виконати вправу 8-10 разів.

«Голка» формує в дитини кінестетичне відчуття напруження.

Змісит: відкриття рот, вузький язик висунути далеко вперет, утримувати 10-15 секунд.

«Паркан» готує артикуляційний апарат до поставлення звуків (Л,) (С) (З,) (Ц,) (І,) (И,).

Зміст: зуби зімкнені. Розтягнути губи в усмішці, показуючи зуби. Утримувати 10-15 секунд.

«Усмішка», або **«Гумка»,** готує артикуляційний апарат до поставлення звуків (С,) (З,) (Ц,)

Зміст: зуби зімкнені. Розтягувати губи в усмішці, не показуючи зубів. Утримувати 19-15 секунд.

«Млинці» готує артикуляційний апарат до поставлення звуків (Л,) (С,) (З,) (Ц,) (Ч,) (Ш,) (Ж,).

Зміст: трохи відкрити рот, спокійно покласти язик На нижню губу і, поплескуючи по ньому губами. Вимовляти склади ПЕ-ПЕ-ПЕ...Виконувати протягом 10-15 секунд.

«Щітка» готує артикуляційний апарат до поставлення Звуків (С)

(З,)(Ц,) (Р,).

Зміст: рот відкритий, губи розтягнені в усмішці, видно зуби. Кінчиком язика «чистимо» верхні та нижні зуби зсередини, роблячи рухи то в один бік, то в другий (10-15 секунд.)

«Віник» готує артикуляційний апарат до поставлення звуків

(С,) (З,) (Ц,).

Зміст: рот відкритий губи розтягнуті в усмішці видно зуби, «Замітаємо» кінчиком язика за нижніми зубами, роблячи рухи язиком знизу вгору (10-15 секунд.)

«Годинник» формує в дитини кінестетичне відчуття напруження.

Зміст: малюкові кажуть «Послухай, як цокає годинник. Подивися, як ходить його маятник. Пограймося в годинник, а маятником буде твій язичок. Рухи повторюються 10 разів.

Повтори чистомовки

Сар, сар, сар-кипить самовар,

Сат, сат, сат-я люблю салат,

Сан, сан, сан-у мене сарафан,

Сад, сад, сад - бачу гарний сад,

Сат, сат, сат - Іде самокат,

Сик, сик, сик - гарні дерева садить садівник,

Сир, сир, сир - мама ріже сир,

Син, син, син - у тата добрий син,

Сок,сок,сок-дуже смачний сирок,

Сом, сом, сом - в морі плавав сом,

Са, са, са - смачна ковбаса,

Са, са, са - летить оса,

Уса, уса, уса - у діда сиві вуса,

Сок, сок, сок - сиплеться пісок.

Асо, асо, асо - ми купили м'ясо.

Допиши слово на звук [С]

Софії купили новий.....

На столі стояв старий .....

Яблуки й груші ростуть в .....

З гірки спускались на .....

Ми бачили святковий .....

З грядки зірвали зелений.....

Слова для довідок: сад, сани, самовар, сарафан, салат, салют

Із словами для довідок склади речення або словосполучення та запиши їх за допомогою батьків.

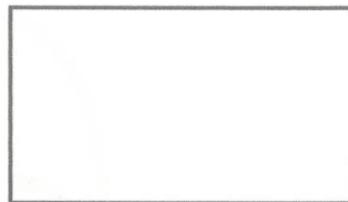
Відгадай загадки. Відгадки намалюй.

***

Серед води вогонь палає.

Вода його не заливає.

(вар, мо, са)

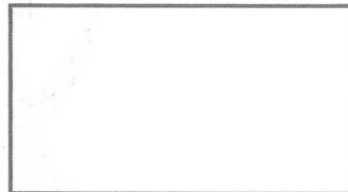

***

Влітку відпочивають,

взимку дітей катають.

(ни, са)

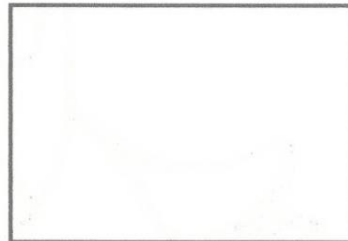
***

Удень спочивають, а вночі

літають, Мають круглі очі,

бачуть серед ночі,

(ва, со)

***

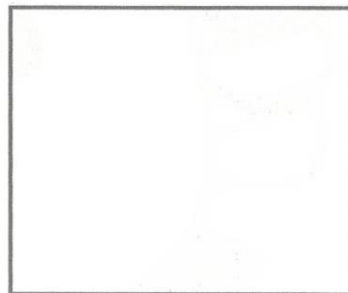
Сам вечірньої години

Заховався в кущ калини

Та на дуду голосну

Грає пісню чарівну.

(ло, со, вей)

***

Доповни речення словами на звук [С]

Город сапають.....

За садом доглядає.....

Сашкові подарували новий.....

Гарно співає.....

Вночі не спить.....

Семен грає на .....

Дрова рубають .....

Слова для довідок: самокат, сапа, садівник, соловей, сова, сопілка, сокира)

Із словами (для довідок) склади речення і запиши з допомогою батьків.

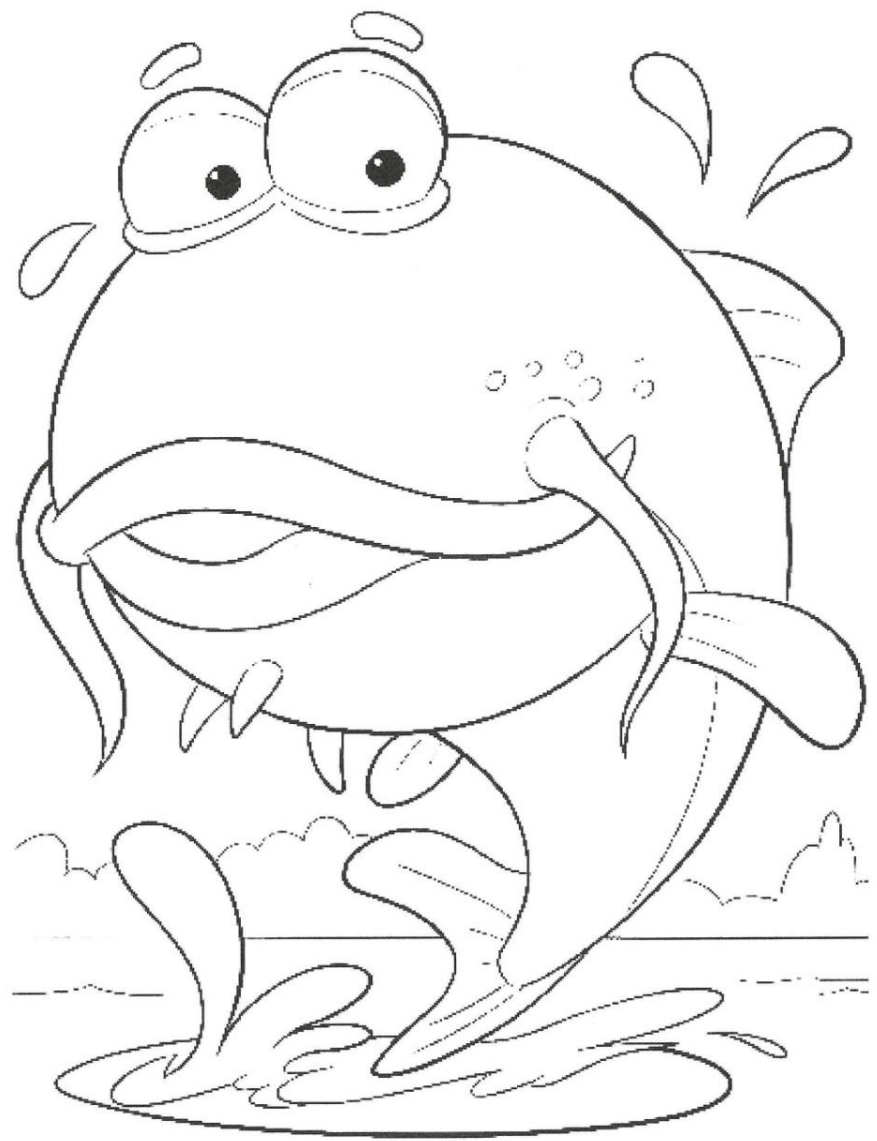

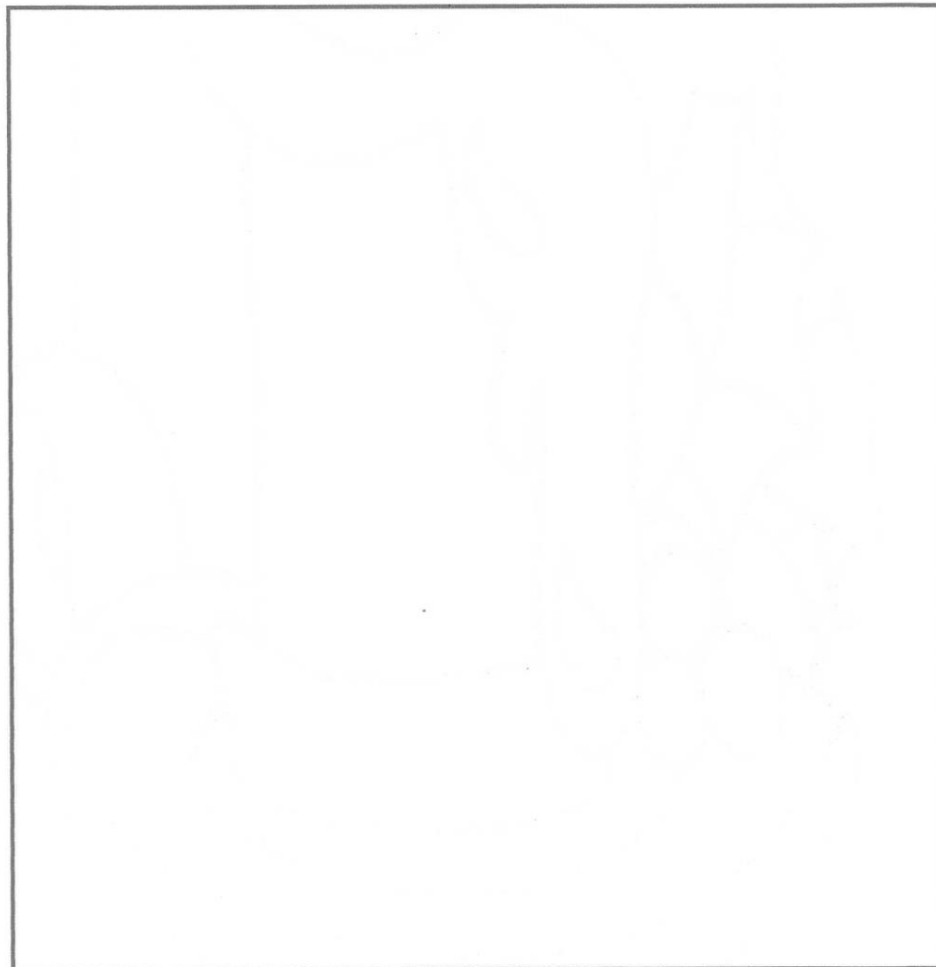

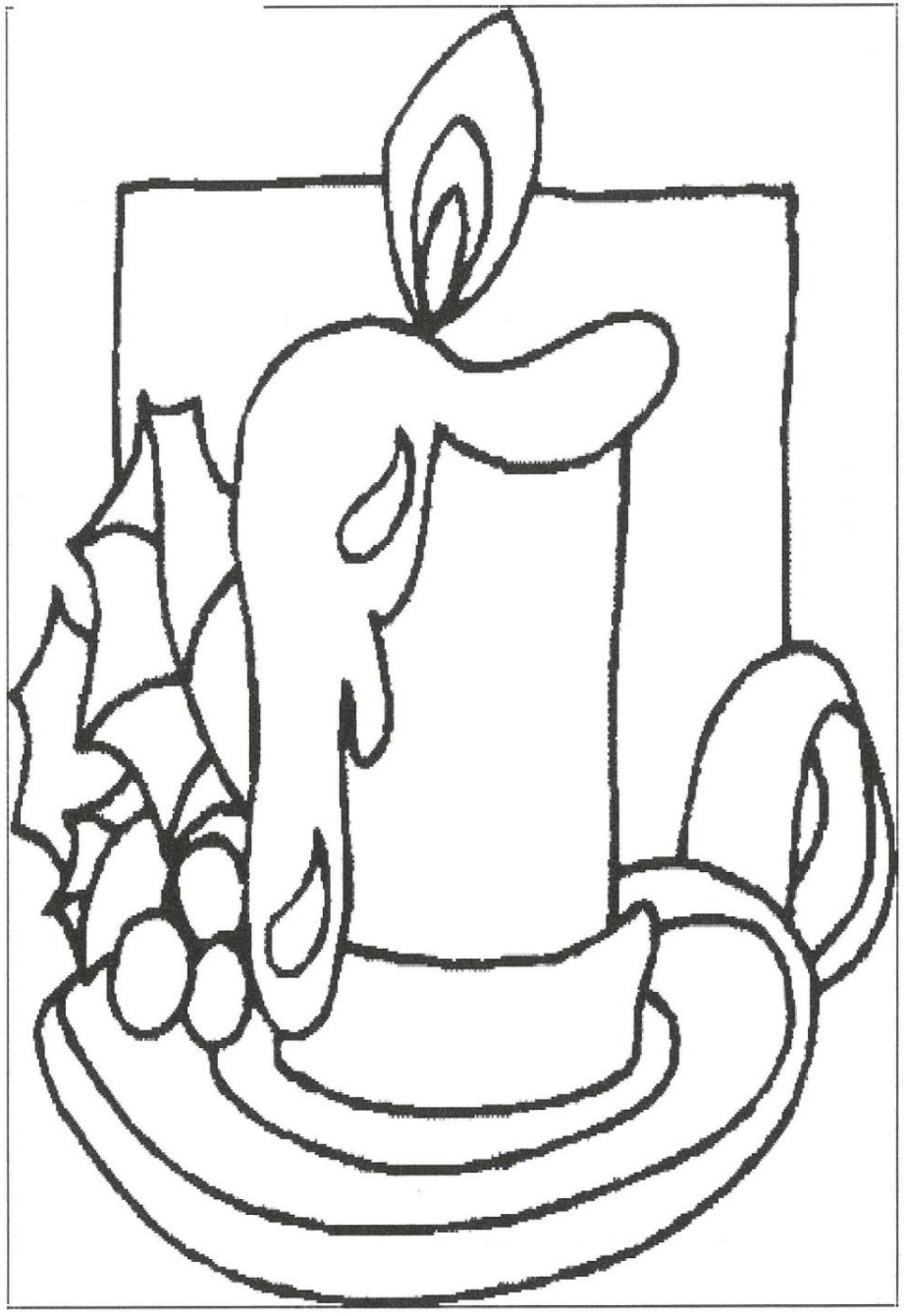

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

З допомогою дорослих намалюй малюнок в назві якого перша буква "С".

Розфарбуй його самостійно. Розкажи про цей малюнок.

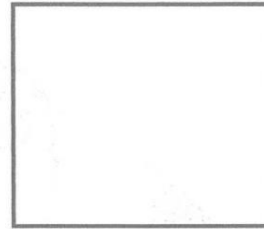

Розгадай загадки. Відгадки запиши та намалюй.

***

Я падаю на ваші хати.
Я білий-білий, волохатий.
Я прилипаю вам до ніг
І називаюсь просто .....

***

Що воно за дивне птиця?
Світла денного боїться.
Дзьоб крючком, великі очі,
І не спиться їй щоночі.
-Ху-ху-ху! - кричить, співає
Відгадали? Ні? .....

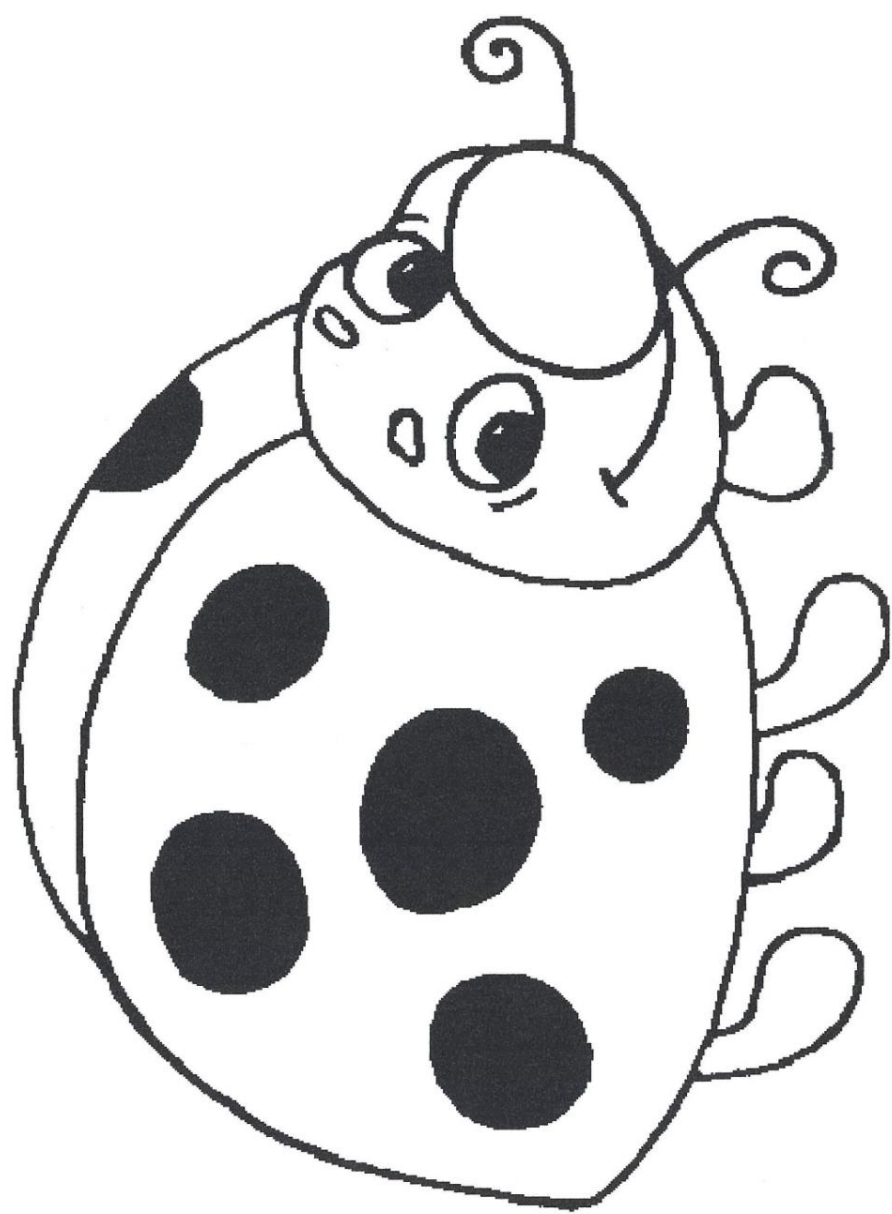

***

У лісі вирізана,
гладенько витесана,
співає-заливається.
Як називається? .....

Слова для довідок: сопілка, сова, сніг.

Прочитай скоромовки. Одну на вибір вивчи напам'ять.

***

В ямі не спиться вусатому сому, Сому
вусатому сумно самому.

(В. Бойко)

***

Сонце гріє аж пече, З сома сьомий піг тече.

Радить сому сонний кит:

Покупатись, соме, слід.

(Л. Куліш-Зіньків.)

***

Гусак-гусак сичав на сак, Та сам гусак
спіймавсь у сак

(В. Ладижець.)

***

На столі стоїть сільниця, У сільниці сіль.

***

Косар скопив увесь овес.

***

У маленької Соні Перекинулись сани.

Добери слова, де звук [С] стоїть в середині слова

На святковому столі була копчена .....

В машини чотири .....

В мого діда сиві .....

Два колеса у .....

У Світлани довгі .....

Білету в цирк нам дала .....

Слова для довідок: ковбаса, вуса, касир, колесо, велосипед, коси.

З цими словами склади словосполучення або речення, та запиши їх з допомогою батьків.

Вивчи вірш.

Спить старий сердитий сом,

Сому сниється сьомий сон.

Сонце пестить поплавков,

Сом сопе на весь ставок.

(О. Кононенко)

Сіло сонце на сосну.

Сонно мовило:« Засну!»

Сосни сонечко гойдали.

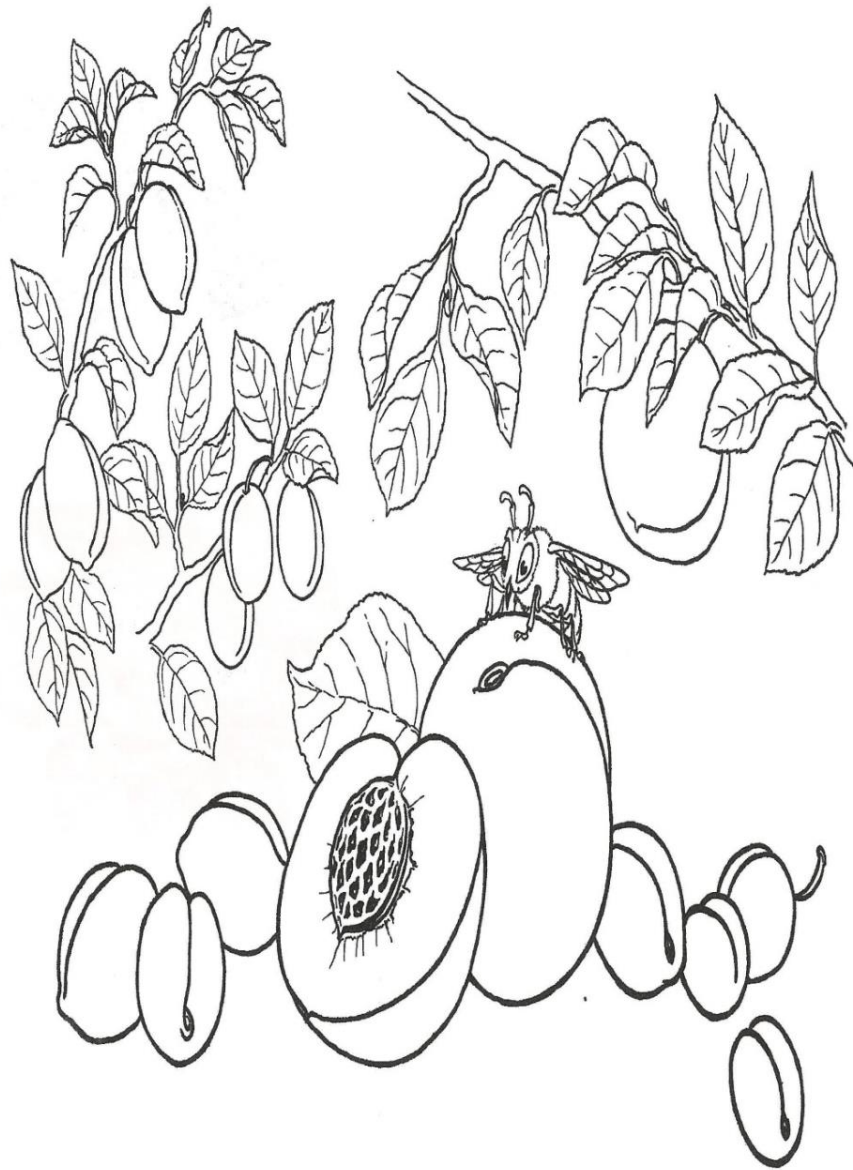
Сосни сонечка благали:

-Сонце, сонечко,не треба,

Стане темно нам без тебе!

(Г. Чубач)

**Прочитай прислів'я та приказки. Як ти їх
розумієш? Одну на вибір, вивчи напам'ять.**

***

Який Сава - така і слава.

***

Посієш вчасно, то і вродить рясно.

***

У серпні спина мліє, а зерно спіє.

***

Не було снігу, не буде й сліду; став сніг, став і слід.

***

Своя хата - своя правда. Слово чемне кожному приємне.

***

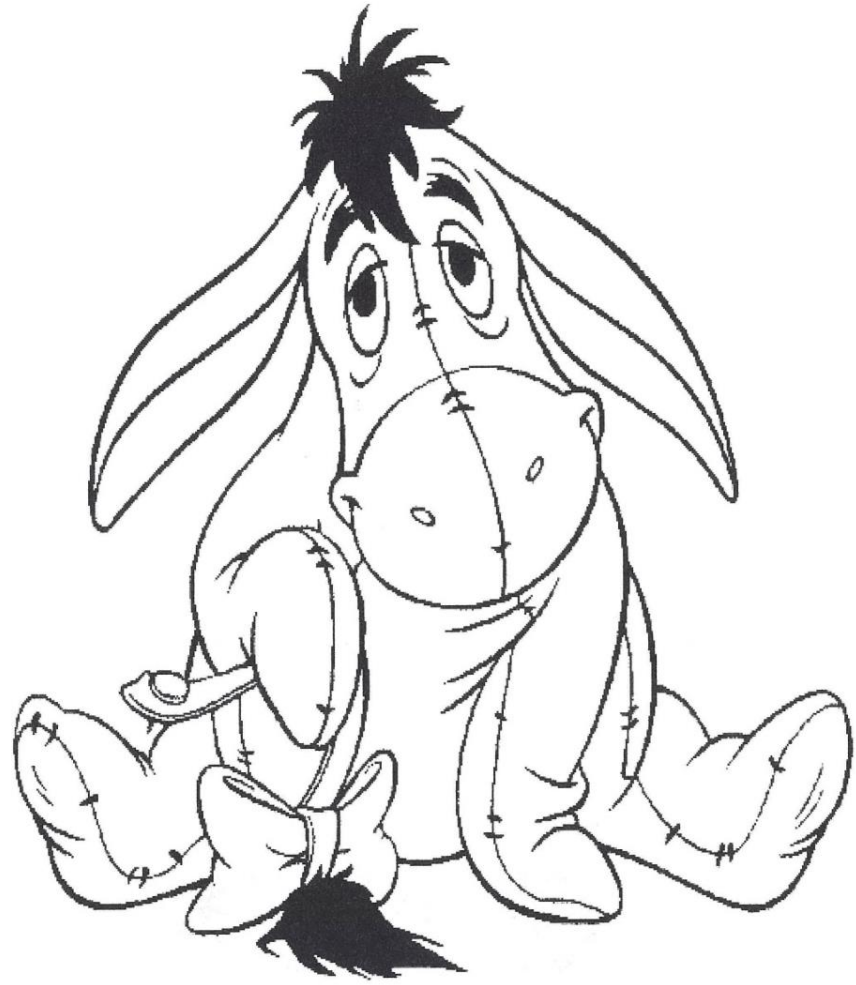
Слухай сто разів, а говори раз. Колись і в моє віконце завітає сонце.

***

В очі лисицею, а за очі - вовчицею.

***

Прочитай оповідання. Знайди слова

зі звуком [С]. Підкресли їх.

Соромно перед соловейком

Соня й Оля пішли до лісу. Після важкого шляху вони сіли на траві відпочити. Витягли з сумки хліб, яечка. Пообідали.

Недалеко від них на дереві співав соловейко. Соня й Оля були зачаровані його піснею. Дівчатка сиділи, боялись ворухнутися.

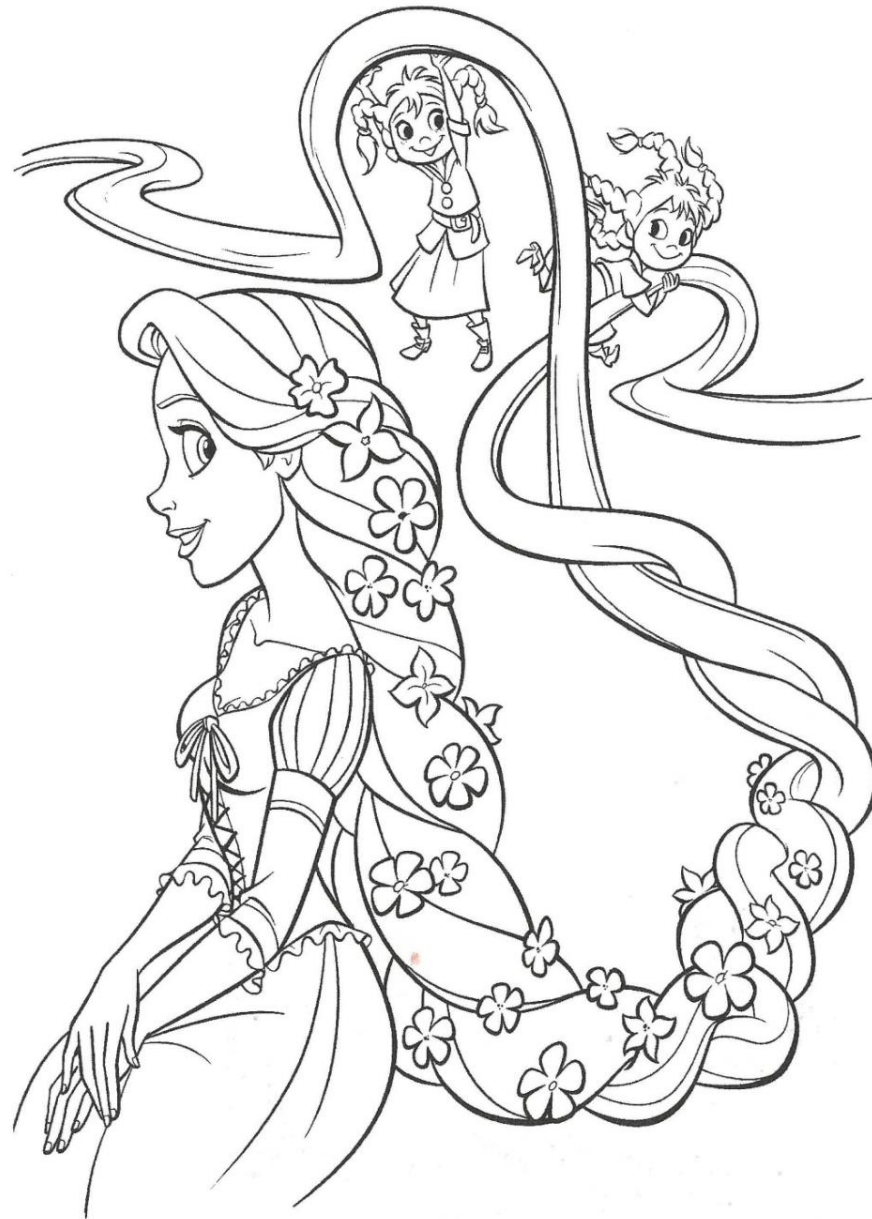
Соловейко перестав співати.

Соня збрала недоїдки й шматки газети. Кинула все це під кущ.

А Олі стало соромно перед соловейком. Вона збрала недоїдки, загорнула в газету й поклала в сумку.

(В. Сухомлинський)

Повтори чистомовки

***

За, за, за - тут привязана коза

Зи, зи, зи - мало трави у кози

Зу, зу, зу - відв'язали ми козу

За, за, за - ой, в саду коза

Зу, зу, зу - прив'язали ми козу

За, за, за - тут прив'язана коза

***

Зи, зи, зи - сіна підвези

Зи, зи, зи - поставити терези

Зил, зил, зил - кислий кизил

***

Аз, аз, аз - одягніть протигаз

Оз, оз, оз - їде тепловоз

Из, из, из - діти збирали хмиз

Уз, уз, уз - виріс великий гарбуз

***

Відгадай загадки. Відгадки намалюй. Одну на
вибір вивчи напам'ять.

***

З рогами, а не бик, дотя, а не корова.
Кору здирає, а кошиків не плете.

***

Зранку, вдень і в надвечір'я
Облітаю ліс уздовж і вшир я
Занесу своє яєчко У чуже яєсь
гніздечко. Легко всівшись на суку,
Я роки лічу: ку-ку!

***

Стало біло навкруги-
Я розтрушую сніги.
Наганяю холоди.
Води сковую в льоди,
В дружбі з дітьми я всіма.
Здогадались? Я ....

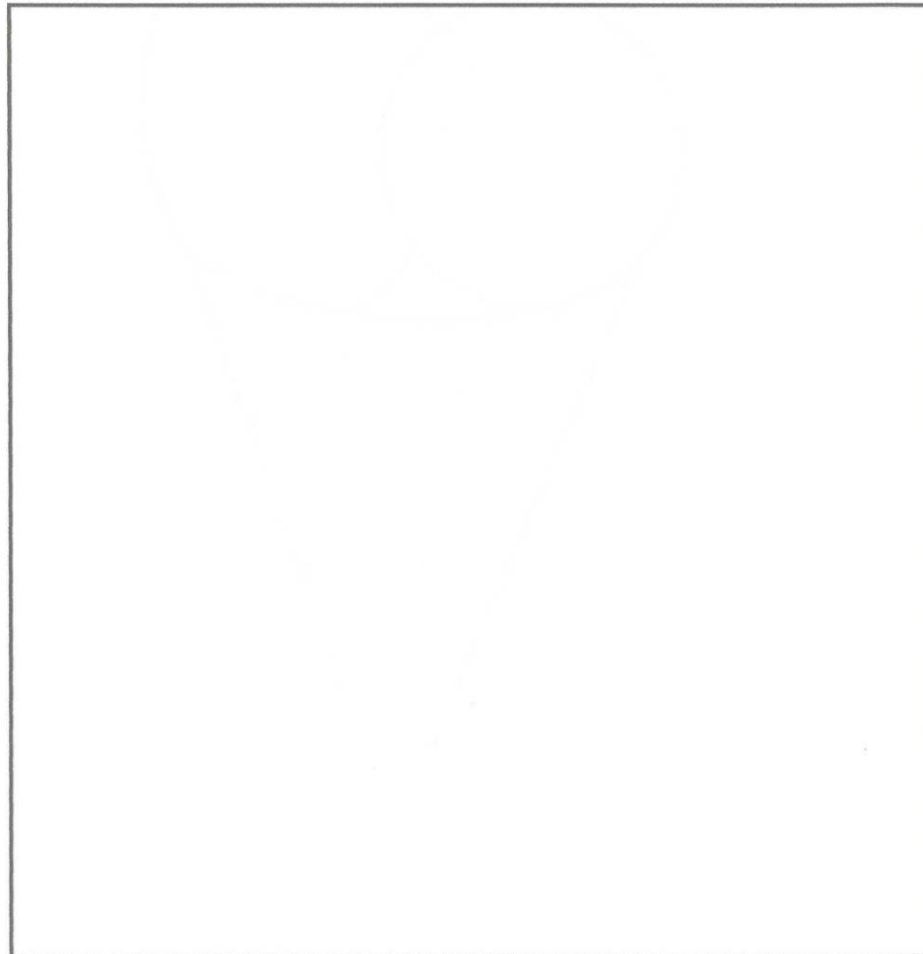
***

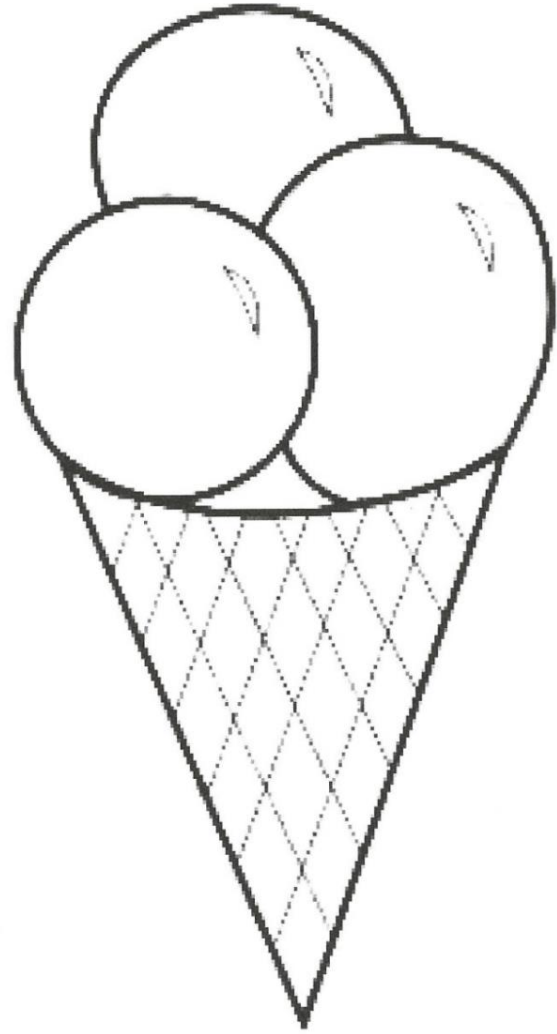

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

*З допомогою дорослих намалюй малюнок в назві
якого перша буква "З".*

*Розфарбуй його самостійно. Розкажи про цей
малюнок.*

Повтори скоромовку. Одну на вибір вивчи напам'ять

Заєць зяблика зустрів:

-Зебру зжер! Зміюку зів!

-Зяблик зойкнув: -Значить,заєць-

Задавака і зухвалець!

(Ю. Кругляк)

Залізне зубило залізо любило.

Зубило в залізо залізно залізло.

(О. Орач)

Зайчик зілля зів у Зі ни,

Захотів заїсти сіном.

Зіна зойкнула у сінях:

-Де ж узяти зайцю сіна?

(В. Ладижець)

Знає сорока де зиму зимувати.

Прочитай вірші. Один на вибір вивчи напам'ять.

***

Зранку злива злиувала-
Всю пилюку позмивала:
З листям прутиків лози,
Із сухої дерези.
Після зливи і грози-
Світ чистіший від сльози.

(Г.Чубач)

***

Зажурився заєць – тато -
З нов пустують зайченята.
Злий, зухвалий лис близенько –
Зайченята, в дім хуленько.

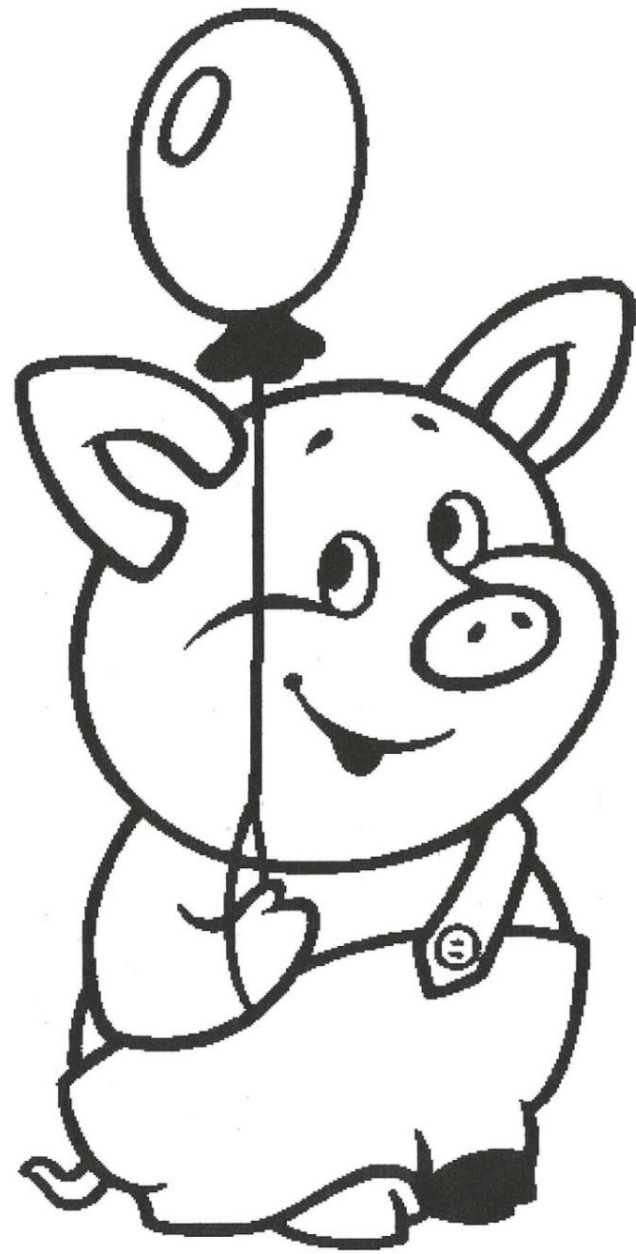
(О.Кононенко)

***

Зіна в зарості пішла.
Зіна зайчика знайшла.
Заховала у корзинку
Зверху кинула хустинку.
Зайчик хитрий був, як лис,-
З-під хустинки втік у ліс.

(Г.Чубач)

Прочитай оповідання. Знайди слова зі звуком [З].

**Підкресли їх червоним олівцем. Визнач місце
звука у слові.**

Зайчик

Був у Світланки зайчик. Не справжній, а іграшковий. Сірий, вушка всередині рожеві, а хвостик - біленький, пухнастий.

Світланка зайчика любила. Годувала супом, спати з собою клала й друзям давала пограти.

Ось і зносився зайчик. Одірвався в нього хвіст, потім - вушко. Шерстка стала брудна.

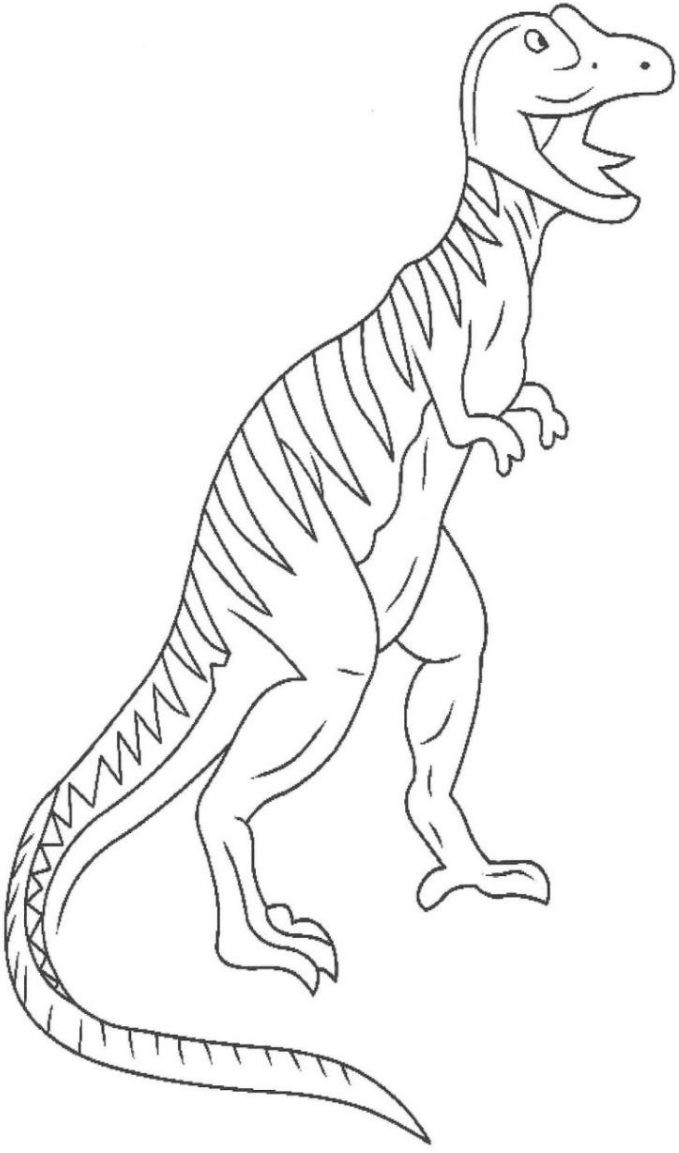
Побачив зайчика Юрко і каже:

- Який некрасивий заєць! Підійшла Галя й питає:
- Навіщо тобі такий старий, безхвостий?

А Наталка, старша сестра Світлани, взяла голку з ниткою, пришила зайчикові хвостик, потім - вухо, почистила його і сказала:

- Хто старих друзів забуває, той нових не матиме!

(В. Карасьова)

Прочитай оповідання. Знайди слова зі звуком [З]

Підкресли їх. Визнач місце звука у слові.

Козуля

Йшла жінка через ліс. Раптом на стежку вискочила козуля. Подивилась на жінку і зникла.

Через кілька хвилин знову з'явилась. Жінка здивувалась. Козуля немов кликала за собою.

Жінка зійшла зі стежки і пішла за нею. Козуля привела її до глибокої ущелини, де внизу біг потік. У воді билось маленьке козеня. Воно ніяк не могло звестись на ніжки.

Жінка зійшла вниз, взяла на руки козенятко і пустила до матері.

Повтори чистомовки

***

Це, це, це-кругле яйце

Це, це, це-відчини віконце

Це, це, це-вимий віконце

***

Це, це, це-красиве лице

Це, це, це-повне відерце

Це, це, це-кругле кільце

***

Ець, ець, ець - летить горобець

Ець, ець, ець - простий олівець

Ець, ець, ець - сильний борець

Ець, ець, ець - червоний перець

Ець, ець, ець - вказівний палець

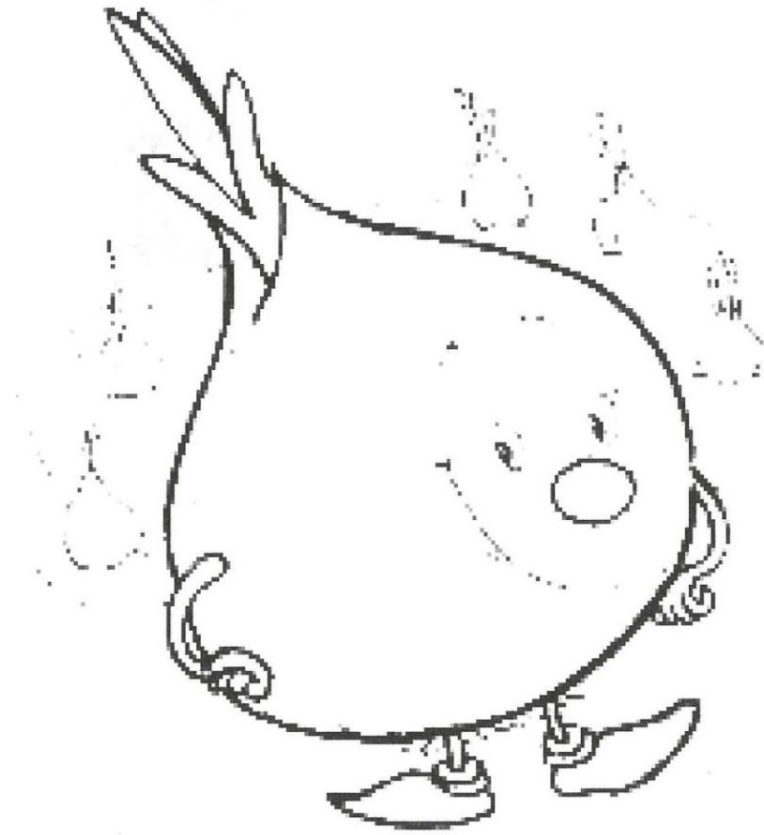
***

Ца, ца, ца - в садку гуляє цап

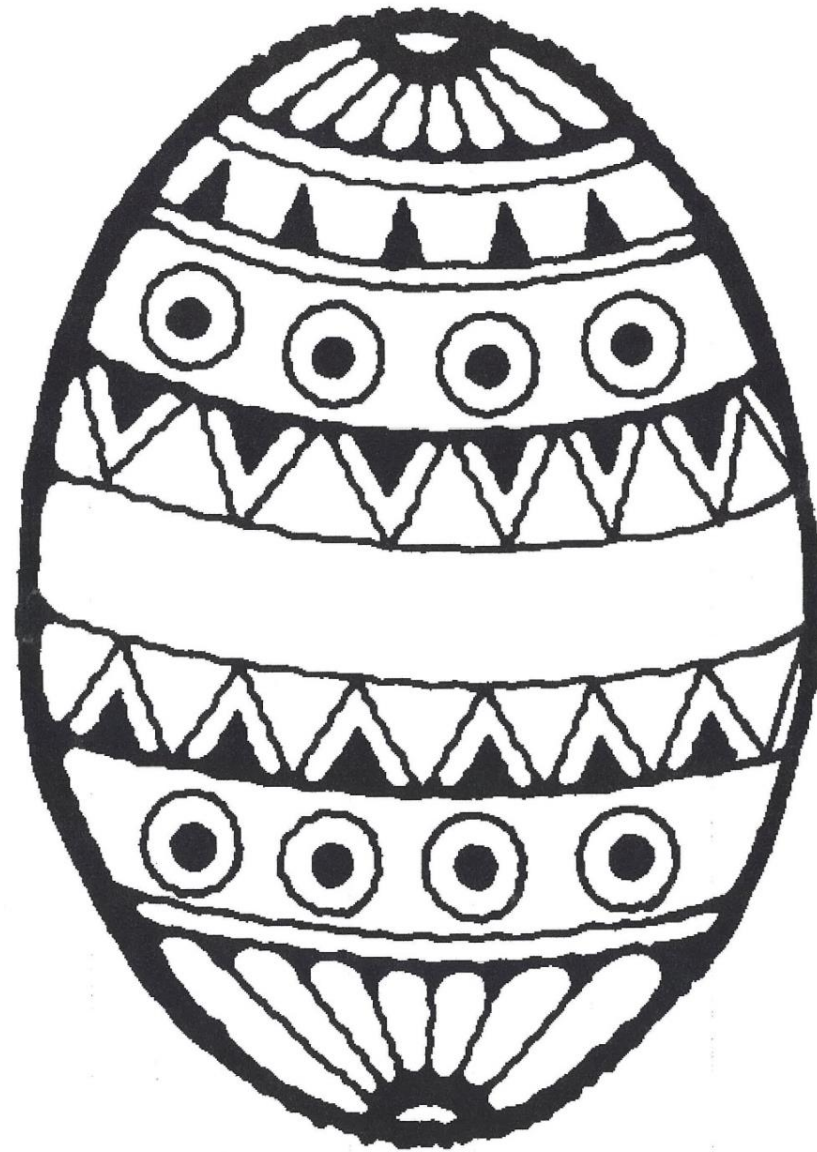
Це, це, це - вимий гарно блюдце

Це, Це, Це – сонце гріє у віконце

Відгадай загадки. Відгадки намалюй. Одну на

вибір вивчи напам'ять.

Сидить Марушка в семи
кожушках, Хто її роздягає дой
сльози проливає.

(бу,ци,ля)

***

Стоять стовпи білі, На них шапки
зелені.

(ре,бе,за)

***

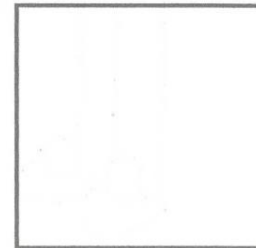
Зимою й літом
Маячить зеленим цвітом.

(на,сос)

***

Маленьке, кругленьке Зі столу
впало. Нема таких ковалів, Щоб
його скували.

(це,яй)

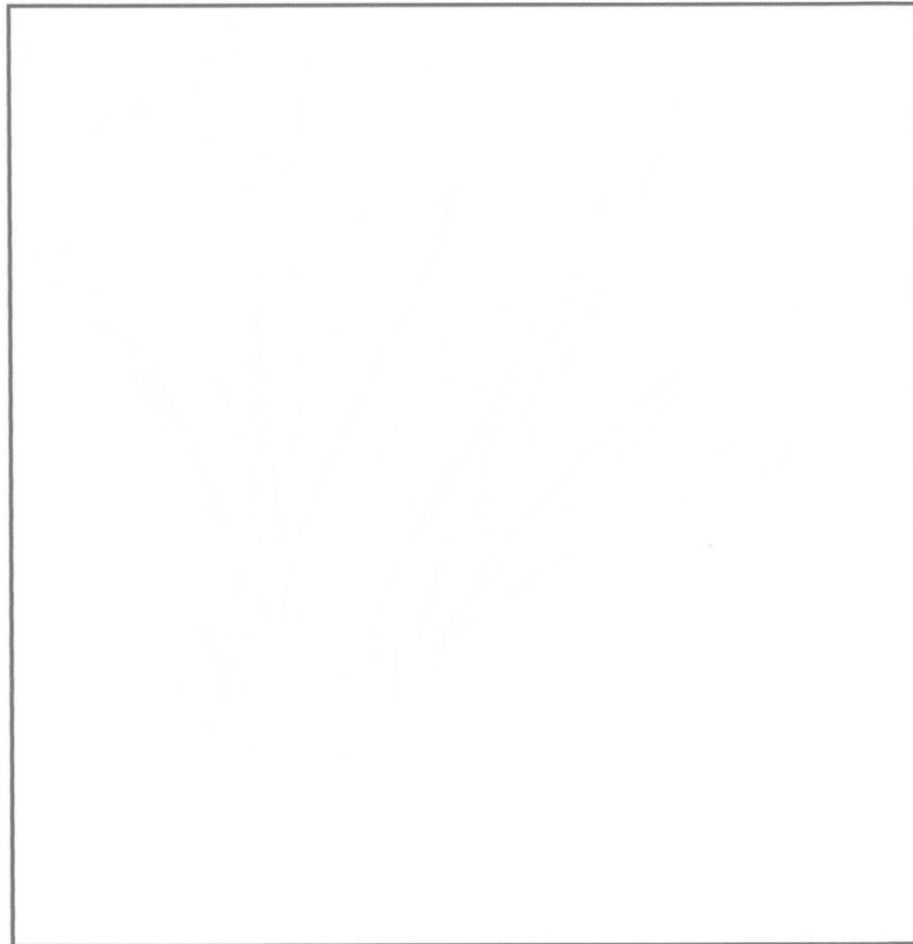

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

З допомогою дорослих намалюй малюнок в назві якого перша буква "Ц".

Розфарбуй його самостійно. Розкажи про цей малюнок.

Прочитай оповідання. Знайди слова з буквою “Ц”, “Ц”.

Підкресли їх. Визнач місце звука у слові.

Чому місяць одягу не має.

Захотів якось Місяць одяг пошити. Як у людей. Пішов до кравця. Зняв кравець з нього мірку і звелів прийти через п'ять днів.

Завітав Місяць через п'ять днів. Приміряє одяг, а він і куций, і вузький.

«Мабуть, я помилився», - подумав кравець і зняв з Місяця нову мірку.

Прийшов Місяць знову через п'ять днів. Почав приміряти, а одяг і цього разу не годиться.

«Невже я і вдруге помилився?» - думає кравець. - Треба все заново перешивати».

І попросив Місяця зайти знову через п'ять днів.

Пошив усе, як слід. Сидить, чекає, коли Місяць прийде.

Глядь-а той до нього по небу котиться, круглий та великий. Тут і приміряти не довелося. Видно й так, що одяг не до мірки. Розвів кравець руками та й каже:

-Ні, Місяцю, не можу я тобі одяг пошити: то ти у чверть до в половинна зараз-уповні. Ніколи не буде тобі одяг до мірки.

Так Місяць і залишився без одягу.

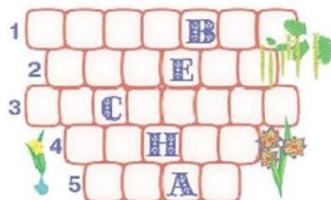
Склади за малюнками оповідання, та придумай назву.

Розгадай кросворди

Кросворд «Весна»

1. Сам вечірньої години
Заховався в кущ калини
Та на дудочку одну
Грає пісню чарівну.

2. Довгі ноги, довгий ніс,
По болоті ходить скрізь.
Хату на хаті має,
Жабам рахунок знає.

3. Швидко скрізь цей птах літає,
Безліч мушок поїдає,
За вікном гніздо будує,
Тільки в нас він не зимує.

4. Вдень по небу гуляє,
А ввечері на землю сідає.

5. Не людина, а живе в хатці.

Кросворд «Літо»

1. Червоне коромисло через річку повисло.

2. Тече, тече — не витече, біжить, біжить — не вибіжить.

3. Крил не має, скрізь літає та ще й куряву здіймає.

4. Мене частенько просять, ждуть, а тільки покажусь —
Ховатися почнуть.

Кросворд «Осінь»

1. Сидить дівчина в коморі,
А коса її надворі.

2. Без рук, без ніг,
А пнеться на батіг.

3. У зеленім кожущку,
Костяній сорочечці.
Я расту собі в ліску, —
Всім зірвати хочеться.

4. На сонечко я схожий,
І сонце я люблю,
За сонцем повертаю
Голівоньку свою.

5. Поховались за пеньки
Довгоногі хлопчакі.
У картузиках руденьких
Називають їх ... .

Кросворд «Зима»

1. Влітку сірий, взимку білий.

2. Лід на річках, сніг на полях,
Віхола гуляє, — коли це буває?

3. Влітку наїдається,
Взимку висипляється.

4. Без рук, без ніг,
А по полю гасе.